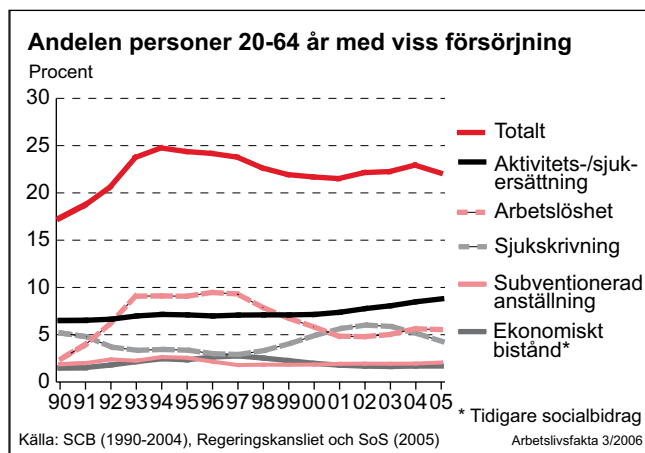

Arbetslivsfakta

Utges av Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Försäkringskassan och Socialstyrelsen

TEMA: UTVECKLINGEN I ARBETSLIVET

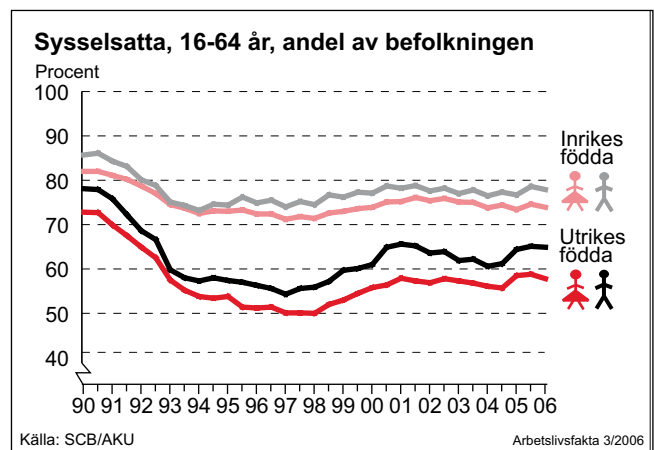

Den andel av befolkningen i arbetsför ålder som inte förvärvsarbetar utan försörjs med offentliga medel – mätt i så kallade helårsekvivalenter – har sedan den snabba uppgången i början på 1990-talet varierat mindre och på en högre nivå. År 2005 sjönk den totala nivån något. Andelen personer med sjuk- eller aktivitetsersättning (f.d. förtidspension) har ökat under de senaste 10 åren. År 2005 kompenseras detta emellertid av att antalet sjukskrivna fortsatte sjunka samtidigt som antalet försörjda genom arbetslöshetsersättning och subventionerade anställningar också sjönk något. Andelen med ekonomiskt bistånd var i stort sett konstant. De senaste prognoserna pekar på att antalet med sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning kommer ha tendens att stabiliseras eller sjunka något under de närmaste åren medan antalet arbetslösa sjunker.

ARBETSMARKNADEN

Den ekonomiska konjunkturen är nu mycket god, både i Sverige och stora delar av vår omvärld. Ett undantag har hittills varit euroområdet, men även här syns nu positiva tendenser. I Sverige ökar både exporten och investeringarna starkt, och även den privata konsumtionen utvecklas allt mer positivt. Det sistnämnda är mycket viktigt från arbetsmarknadssynpunkt, eftersom de hemmamarknadsorienterade företagen ofta är sysselsättningsintensiva. Den goda ekonomiska utvecklingen väntas bestå också över 2007, även om tillväxttakten i BNP då förväntas dämpas något.

- Färre försörjs av offentliga medel
- Sysselsättningen ökar – sjukfrånvaro och arbetslöshet sjunker
- Den fysiska arbetsmiljön allt bättre

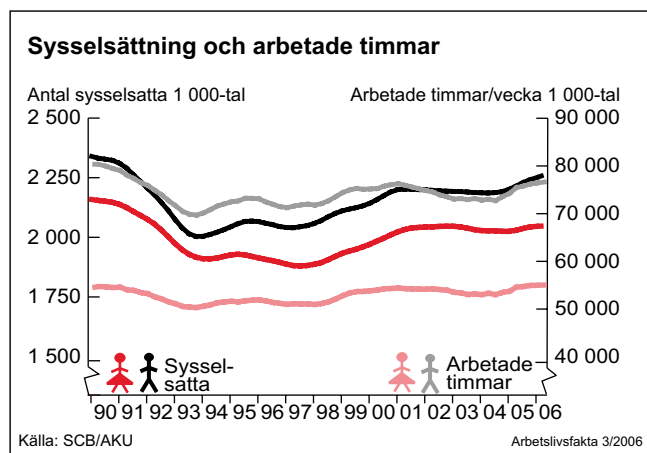
Den starka tillväxten i svensk ekonomi avsätter nu tydliga spår på arbetsmarknaden. Sysselsättningen ökade mellan 2004 och 2005 med 35 000 personer, och under 2005 var i genomsnitt 74 procent av invånarna mellan 16 och 64 år sysselsatta. Nivån skiljer sig dock avsevärt mellan inrikes och utrikes födda. Under 2006 och 2007 väntas (enligt AMS' prognoser) ett ytterligare tillskott med sammanlagt cirka 130 000 personer. En annan indikator på arbetsmarknadens styrka är AMS' statistik över lediga platser, där volymen ökat kraftigt under 2005 och 2006. Dessutom visar statistiken ända sedan mitten av 2004 på successivt sänkta nivåer av varsel om uppsägning.

Det är framför allt den privata tjänstesektorn som växer starkt, i synnerhet företagstjänsterna, där det nu råder stor efterfrågan på bland annat ekonomikonsulter och arkitekter, och i viss mån också IT-specialister. Sysselsättningen börjar öka även i den offentliga sektorn sedan de flesta kommuner och landsting nu uppnått balans i sina budgetar.

I Arbetslivsfakta redovisas aktuell och samlad information om utvecklingen inom arbetslivet. Ytterligare exemplar och tidigare nummer kan beställas från Publikationsservice, Arbetsmiljöverket, Box 1300, 171 25 Solna, tel 08-730 97 00, fax 08-730 98 17. Arbetslivsfakta och OH-bilder kan också hämtas från www.av.se och www.forsakringskassan.se

Till detta bidrar effekten av de arbetsmarknadspolitiska satsningarna på anställningar av arbetslösa i vissa subventionerade jobb inom den offentliga sektorn, framför allt de så kallade plusjobben som började införas i januari 2006. Den i relativa tal största sysselsättningsökningen kan konstateras i byggbranschen, främst på grund av ett starkt ökat bostadsbyggande. Detta har möjliggjorts av bland annat en låg räntenivå och stigande bostadspriser. Även industrisysselsättningen ökar nu åter något, efter en tillbakagång på cirka 60 000 personer under den första hälften av detta decennium.

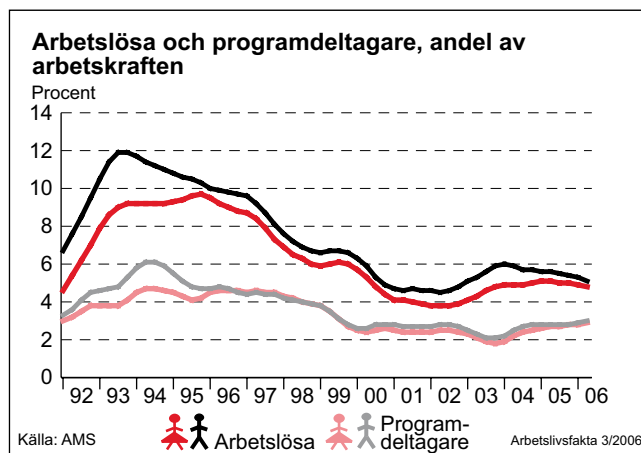
Det senaste året har det framför allt varit mansdominerade branscher som byggnadsverksamhet och vissa företagstjänster som expanderat, vilket inneburit en förstärkt sysselsättningsnivå bland männen. Den offentliga sektorn däremot, där omkring hälften av de sysselsatta kvinnorna arbetar, har de senaste åren uppvisat en svag utveckling. I och med den förbättrade ekonomiska situationen i kommuner och landsting ökar dock möjligheterna till nyanställningar.

Trots den starka konjunkturen finns fortfarande en viss tvekan hos många arbetsgivare att nyanställa, och framför allt tillsvidareanställa, personal. Som skäl för detta anges i många fall de regelverk som omgärdar anställningsförhållanden. En följd av detta blir stigande övertidsuttag bland de anställda. Sedan några år minskar också sjukfrånvaron i arbetslivet. Detta sammantaget innebär att antalet arbetade timmar nu ökar snabbare än sysselsättningen.

Uppgången i sysselsättning har ännu inte fått något större genomslag i form av minskad öppen arbetslöshet. Bakgrunden är ett kraftigt ökat utbud av arbetskraft, och detta härrör från de stora utbildningsvolymerna på senare år, både på högskolorna och inom Komvux. Ofta rör det sig om personer som studerat något år extra i väntan på bättre tider, och som nu söker sig ut på arbetsmarknaden. Därvid har gruppen heltidsstuderande som söker arbete (vilken i internationella sammanhang räknas in i arbetslöshetsstatistiken) ökat markant de senaste åren. Denna grupp uppgick under första halvåret 2006 till i genomsnitt 110 000, varav nästan 70 000 var yngre än 25 år. Det är i

stor utsträckning härifrån som nyrekryteringen till arbetsmarknaden nu sker.

Arbetslösheten bland högskoleutbildade har de senaste åren varit ovanligt hög, bland annat till följd av IT-kraschen 2001. En del av dessa har återgått till studier, medan andra har tagit arbeten som ligger under deras kvalifikationsnivå. Här finns många latent arbetsökande och ombytessökande med goda utsikter på arbetsmarknaden.

Även de grupper av arbetslösa som statistikförs av AMS minskar, men här är det i första hand ökningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen som spelar in. Mellan 2005 och 2006 beräknas enligt AMS den öppna arbetslösheten (uppmätt av SCB) minska från 6,0 till 5,3 procent, medan programvolymen väntas öka från 2,7 till 3,2 procent. Det bör dock betonas att denna ökning till största delen faller på olika sysselsättningsprogram (till exempel plusjobben), vilka kan tjäna som inkörsport till den öppna arbetsmarknaden. Ändå kvarstår faktum, att betydande grupper av arbetsökande (framför allt bland ungdomar med låg utbildning, utrikes födda och funktionshindrade) fortfarande har stora svårigheter att etablera sig i arbetslivet.

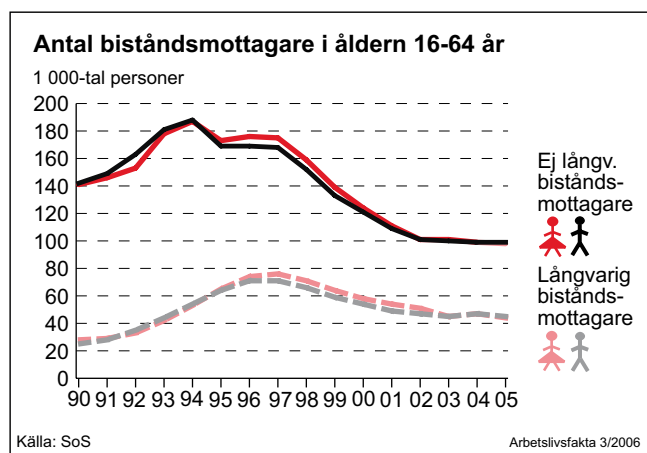
I det rådande arbetsmarknadsläget är det i allmänhet relativt lätt för företagen att rekrytera arbetskraft. Tillgången på ledig arbetskraft har dock minskat något det senaste året, och bristsituationer kan efter hand uppstå inom vissa områden. Bland annat gäller detta vissa yrken inom teknik, data och utbildning. Dessutom finns fortfarande vissa mycket svårrekryterade yrken, som läkare, tandläkare, specialistsjuksköterskor och förskollärare. Å andra sidan råder stora överskott på bland annat traditionella kontorister, vårdbiträden, barnskötare, receptionister och vaktmästare, alltså områden där dagens kunskap och teknik kräver ökad utbildningskompetens.

På några års sikt finns det en stor risk för en mer allmän arbetskraftsbrist, vilket sammanhänger med de omfattande pensionsavgångarna under de kommande åren. Detta ställer stora krav på samhällets beredskap att ta till vara den arbetskraft som finns. Det gäller exempelvis att upprätthålla en

hög genomströmningshastighet i utbildningssystemet och undvika förtida avhopp, och det gäller också att göra det möjligt för arbetsgivarna att behålla den äldre arbetskraften fram till pensioneringen. Och, inte minst, gäller det att förbättra integrationen av den invandrade arbetskraften.

EKONOMISKT BISTÅND

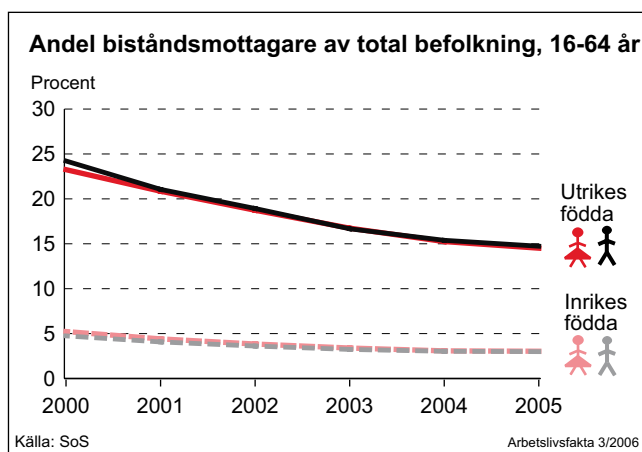
Syftet med ekonomiskt bistånd är inte att fungera som en långsiktig försörjningskälla utan endast som en tillfällig lösning under kortare perioder. I den statistik som redovisas här över ekonomiskt bistånd är introduktionsersättning till flyktingar inkluderat.

Totalt sett har antalet biståndstagare som är 18-64 år minskat under de senaste åren. Skillnaden mellan män och kvinnor är relativt liten. Däremot finns en väsentlig skillnad mellan långvariga biståndsmottagare och de som fått bistånd tillfälligt under året. Med långvariga avses de som har fått bistånd under minst tio månader under gällande kalenderår. Dessa utgör drygt 30 procent av det totala antalet biståndsmottagare. Under de senaste åren har antalet långvariga biståndsmottagare varit relativt konstant. För 2003-2005 var andelen långvariga biståndsmottagare 1,6 procent av befolkningen respektive år.

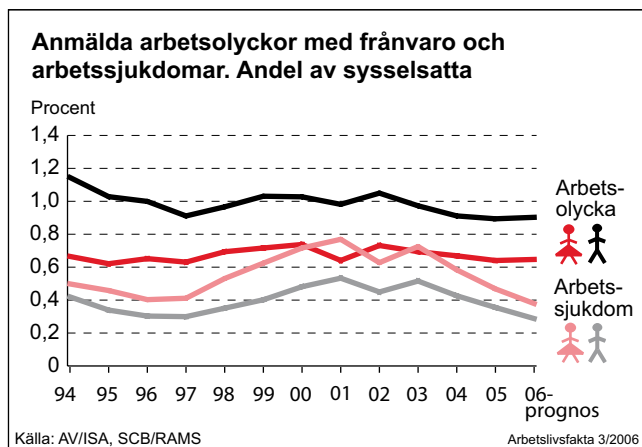
Andelen som erhåller bistånd är högre bland utrikes födda män och kvinnor än bland dem som fötts i Sverige. Av utrikes födda män har andelen biståndsmottagare sjunkit från 24 procent 2000 till 15 procent 2005. För utrikes födda kvinnor har motsvarande andel minskat från 23 procent till 15. Andelen biståndsmottagare bland inrikes födda har minskat från 5 procent 2000 till 3 procent 2005, för både män och kvinnor.

Flest hushåll som får ekonomiskt bistånd är de som utgörs av ensamstående män utan barn. Antalet för denna typ av hushåll har under perioden 1990-2005 varierat mellan 87 000 och 145 000 hushåll. Ensamstående kvinnor utan barn är den näst vanligaste kategorin. Där har variationen varit mellan 56 000 och 100 000 hushåll.

Det genomsnittliga belopp som betalats ut till hushåll har i fasta priser ökat under perioden 1990-2005. År 1990 var den genomsnittliga utbetalningen till ett hushåll knappt 25 000 kronor under året, i 2005 års priser, vilket sedan stigit till 38 000 kronor 2005.

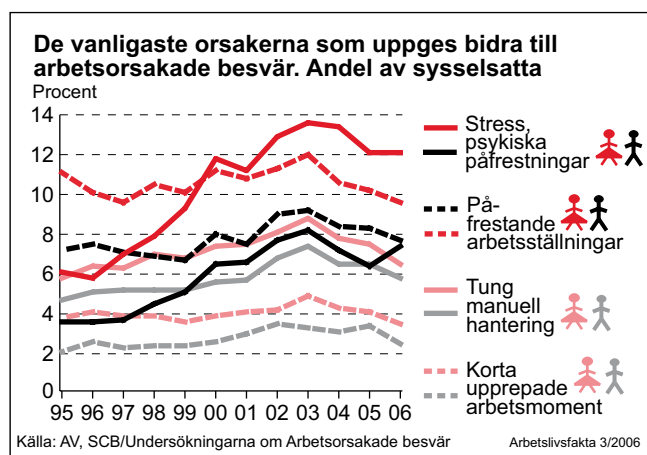
OHÄLSA OCH BESVÄR I ARBETSLIVET

Antalet anmälda arbetsskador som anmäls via försäkringskassan fortsätter att minska under 2006. Det gäller främst arbetssjukdomar som nästan halverats på tre år. Antal anmälda fall per sysselsatt ligger nu på samma nivå som bottenåret 1997. Båda de vanligaste orsakerna till arbetssjukdomar, belastningsrelaterade faktorer och sociala och organisatoriska faktorer, har under 2006 minskat till hälften. Kvinnor svarar för en större andel av arbetssjukdomarna, männen för merparten av arbetsolyckorna med frånvaro. Antalet anmälda arbetsskador ökade från slutet av 90-talet till början av 2000-talet, snabbare än sysselsättningen. Arbetsolyckorna med frånvaro har dock de senare åren legat relativt konstant och visar ej på någon nedgång för 2006. Bland arbetsolyckorna är förlorad kontroll över maskin, transportmedel, föremål, verktyg med mera den vanligaste anledning till olycksfall för män. Därefter följer

rörelse med belastning och fall av person. För kvinnor är fall av person vanligast, följt av rörelse med belastning.

Samma nedåtgående trend för antalet kroppsliga och/eller andra besvär visar de svarande i undersökningen om arbetsorsakade besvär. Sedan 2003 har andelen kvinnor som uppgett att de haft arbetsorsakade besvär under det senaste året minskat med 5 procentenheter (från 32% till 27%). Motsvarande minskning för männen är drygt 4 procentenheter (från 26% till 21%). För år 2006 uppvisar både kvinnor och män främst en lägre andel med besvär på grund av belastningar, till exempel påfrestande arbetsställningar eller tunga lyft.

För kvinnor är andelen som upplever besvär på grund av stress och psykiska påfrestningar i arbetet oförändrad 2006 mot föregående år, medan den ökar för männen. Resultaten i den senaste arbetsmiljöundersökningen visar dock på en lite positivare bild. Arbetsmiljöundersökningen, som genomfördes i slutet av 2005, påvisar att andelen minskar som instämmer helt eller delvis i påståendet att de har alldeles för mycket att göra. Mer än varannan sysselsatt instämmer dock ännu. Svårighet att koppla av tankarna från jobbet när man är ledig minskar också något, men ligger fortfarande på en hög nivå, drygt 40 procent för både kvinnor och män. Andelen som är utsatt för våld eller hot om våld minskar även den lite grann, men fortfarande är

var tionde man och var sjätte kvinna utsatt för det någon gång under året.

Ytterligare en positiv utveckling är att allt färre nu utsätts för passiv rökning i arbetet. Färre än fem procent av samtliga sysselsatta kvinnor och män var exponerade för passiv rökning minst en fjärdedel av arbetstiden 2005. För 15 år sedan var den andelen 3-4 gånger så hög.

Andelen som i det stora hela är mycket nöjd med arbetet har ökat sedan 2003 och motsvarar idag cirka tre av fyra sysselsatta i arbetet.

SJUKSKRIVNING OCH ARBETSLÖSHET

Antal sjukfrånvarande har i Sverige historiskt haft ett samband med situationen på arbetsmarknaden så att fler är sjukskrivna när arbetslösheten är låg och tvärtom. Detta samband finns inte i de flesta andra västeuropeiska länder där arbetslösheten dock oftast legat på en högre nivå. Flera orsaker tycks finnas till detta samband. Högre sysselsättning leder till att fler individer är berättigade till sjukpenning. Personer som ofta är sjukskrivna kan även vara överrepresenterade bland dem som först försvinner ur arbetskraften vid konjunkturedgångar. Individen kan dessutom uppfatta sjukskrivning som mindre riskfyllt under perioder med gott om arbetstillfällen. I motsatt riktning verkar att sjukskrivningsperioderna kan förlängas under perioder med hög arbetslöshet eftersom utbudet av alternativa arbetsplatser att gå till är mindre för den vars arbetsförmåga annars skulle tillåta arbete på annan arbetsplats än den senaste.

Under de senaste 12 månaderna har antalet sjukfrånvarande fortsatt minska trots att arbetslösheten börjat sjunka. Samtidigt har antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar sjunkit snabbt under 2006 så att den mångåriga uppgången i antal personer med dessa förmåner nu tycks åtminstone tillfälligt bruten. Kortare perioder med sjunkande både arbetslöshet och sjukfrånvaro har emellertid inträffat förut och det är först med några års eftersläpning som det är möjligt att säga om sambandet mellan dessa bägge har förändrats.

ARBETSLIVSFAKTA

Redaktör för detta nummer: Hans Tydén
För kommentarer kontakta:
Arbetsmarknadsstyrelsen
Hans Tydén, tfn 08-586 060 64
Arbetsmiljöverket
Lotta Lundholm, tfn 08-730 95 77
Försäkringskassan
Jon Dutrieux, tfn 08-786 98 28
Socialstyrelsen
Helena Rudander tfn 08-555 536 40

ISSN-1400-9439

Antal pågående sjukfall och arbetslöshet i december

